

Gods Woord tot troost in de kajuit.

PAUL KRUGER.

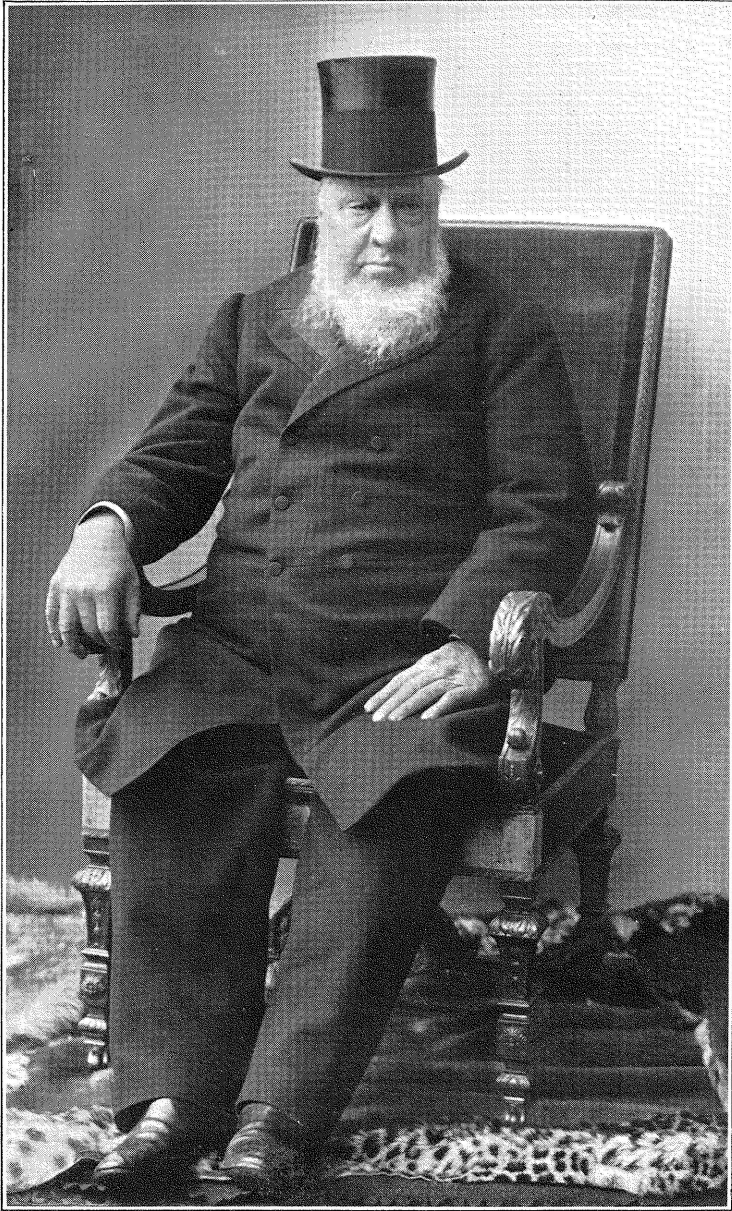
et oorlogsschip wendt den boeg naar de hooge zee, en de Nederlandsche Driekleur wappert van de steng.

Een oude man staat op het dek.

Hij zegt geen woord, maar hij staart naar de kust — naar de kust van Zuid-Afrika. Hij staat daar onbewegelijk als de mast, tegen welken hij leunt, maar zijn oogen verduisteren zich, terwijl de golven hoog opspatten tegen den boeg van het Hollandsch oorlogsschip.

En terwijl Staatspresident Kruger daar staat, en over de grauwe wateren staart, gaat zijn leven aan zijn geestesoog voorbij.

O, het is een leven geweest van geweldige bedrijven;

van perykelen en doodsgevaaren; van beklemmingen en uitreddingen, en nu is hij een oud man geworden, en de staf van den balling rust in de hand van den vijfenzeventig-jarigen grijsaard.

Het is nu vijfenzestig jaar geleden, dat hij als een jonge, sterke knaap de lange ossenzweep deed knallen, en het vee van zijn ouders voortdreef naar het noorden.

Dat was een lange tocht: van Bulhoek bij Colesberg dwars door den tegenwoordigen Vrijstaat heen naar Natal. Maar het moest! het kon niet anders! want de onbedwingbare en onverdoofbare trek naar de vrijheid dreef de Boeren voort naar een land vol bloeddorstig gedierte en vol Kaffers, die bloeddorstiger waren dan dat wild gedierte.

De oude man op het dek van het Nederlandsche oorlogschip weet te vertellen van de gruwelen van koning Dingaan, den Zoeloe-koning, die de Voortrekkers overrompelde, en de moeders, met den zuigeling aan de borst, aan zijn speer reeg, en de kleine kinderen met de hersens tegen de sterke wagenwielen verpletterde.

Maar het taaie Boerenras is er met de hulp van den almachtigen God toch doorheen gekomen, en koning Dingaan ontving zijn loon.

Paul Kruger groeide intusschen op tot een sterk, krachtig man; hij was sneller dan de snelvoetigste Zoeloe-krijger, en op een afstand van vierhonderd meter rende hij den vlugsten klepper voorbij.

Maar hij kon meer.

Op een krijgstoct tegen een vijandelijken Kafferstam sloop hij in de duisternis van den nacht in de richting, waar hij de Kaffers vermoedde.

Zij lagen in een groote spelonk. Daar hadden zij zich in hinderlaag gelegd, om de Boeren onverhoeds te overrompelen, en een Kafferkrijger stond op schildwacht vóór den ingang der spelonk.

Doch die schildwacht was een kind des doods, want met den sprong van den panter was de jonge Kruger bij hem, en den Kaffer schoot geen tijd meer over, om een alarmkreet uit te stooten.

Met den dooden Kaffer aan zijn voeten, nam Paul Kruger nu diens plaats in, maar de Kaffers wisten het niet en waren gerust, want de nieuwe schildwacht gaf de bekende Kafferseinen.

Doch plotseling veranderde het tooneel, toen Kruger zijn mannen bij zich had, en hij verpletterde den vijand.

Hij bezit een grenzenlooze koelbloedigheid. Hoe hij eens, om het koudvuur te voorkomen, met het jachtmes zijn duim afhakte, weet thans elke jongen te vertellen.

Hij zette eens een buffel achterna. De buffel vluchtte, trapte in een modderpoel en sloeg het onderste boven, terwijl het paard, dat Kruger bereed, met den jager over den buffel heen in den modderpoel tuimelde. De toestand was gevaarlijk, maar uit het oogpunt van jachtavonturen toch eenig in zijn soort. Paul Kruger sprong snel besloten van zijn paard op den nek van den buffel, greep hem bij de horens en drukte zijn kop met zijn Simsonskracht zoo lang in den modder, totdat het beest was gesmoord.

Een anderen keer had hij een ontmoeting met een leeuw. Hij had op een bepaalde plek een golving gezien in het manshooge gras, en er een reebok vermoedend, had hij er vuur op gegeven. In plaats van den reebok echter kwam een jonge, krachtige leeuw te voorschijn. Hij was niet gewond. Kruger keek hem sterk aan, en de leeuw week achteruit. Toen laadde Kruger opnieuw zijn geweer, maar het geweer ketste, en de leeuw maakte thans zijn ver-vaarlijken sprong op den jager. Windsnel echter sprong Kruger op zij, en de leeuw kwam met zooveel geweld naast hem op den grond terecht, dat Kruger het opstui-vende stof in het gezicht kreeg.

De toestand was hachelijk, maar nu hij het wilde dier met geen kogel kon temmen, temde Kruger het met zijn stalen oogen.

Tegen die oogen was de leeuw niet bestand; hij week vijftig pas achteruit, bleef dan een wijle staan, terwijl hij met den staart zijn flanken sloeg, en zette het dan in groote sprongen op de vlucht als een afgeranselde hond.

Kruger had een onuitputtelijken voorraad jachtavonturen, en hij kon ze met den grootsten smaak vertellen, want hij was trouwens dikwijls vol scherts en humor.

Doch hij heeft ook andere tijden gekend: tijden, waarin de golven van innerlijke bestrijdingen en aanvechtingen in hooggaande golven zijn ziel beroerden.

Hij woonde toen in Boekenhoutsfontein, district Rustenburg.

Een Amerikaan ¹⁾ heeft er in een belangwekkend boek het volgende van aangestipt: „De President spreekt nooit van dien tijd, en vele zijner vrienden zijn totaal onwetend omtrent

---

¹⁾ P. Bigelow.

dit tijdperk in zijn leven. Laat mij de eigen woorden herhalen van zijn boezemvriend: „Eens had Kruger een zwaren gemoedsstrijd, en zijn geest scheen overspannen te raken. Op zekeren nacht gaf hij aan zijn vrouw den Bijbel, om er in te lezen, en plotseling ging hij weg. Dit gebeurde in 1857; Kruger was toen 32 jaren oud. Hij bleef verscheiden dagen weg, totdat men hem ging zoeken en in het gebergte vond. Hij was uitgeput van honger, en had zoo'n verschrikkelijken dorst, dat men het water ten slotte moest wegnemen, daar hij zich anders zou hebben doodgedronken. Wij namen hem mede, maar hij was zó zwak geworden, dat wij hem nauwlijks op het paard konden houden. Sinds dien tijd toonde Kruger een zeer bijzondere liefde voor den Bijbel en den godsdienst. Hij leefde voor den godsdienst, en zeide ons, dat God zijn blinde oogen had geopend. Zijn vijanden spraken dikwijls over deze plotselinge verandering en spotten er mee, maar hij liet alles stilzwijgend passeeren, en deze gebeurtenis was het keerpunt in zijn leven. Sinds dien tijd is hij voor de gemeente dikwijls opgetreden als godsdienstleeraar, en de man, die in de zes werkdagen de moeilijkste staatkundige vraagstukken had op te lossen, vermaande en vertroostte zijn volk op den rustdag met de woorden der Heilige Schrift.”

De golven slaan schuimend op tegen het Nederlandsche oorlogsschip, en de oude man, die daar op het dek staat, staart naar de kusten van Afrika, en hij ziet in den geest weer dien klipheuvel bij Krokodilrivier, die daar oprees als een waarschuwend gedenkteeken van Afrikaansche tweedracht.

Het is nu bijna zeven en dertig jaar geleden — in een tijd der schromelijkste binnenlandsche verwarringen — dat Paul Kruger met een kommando optrok naar de Krokodilrivier, en zijn kamp opsloeg een uur gaans van zijn tegenstander Jan W. Viljoen.

Kommandant Viljoen had meer manschappen dan Paul Kruger; ook beschikte hij over kanonnen, terwijl Kruger geen kanonnen had.

Beide kommando's bestonden uit Afrikaansche Boeren, en laten we de waarheid zeggen: zij waren gekomen, om elkander te bevechten.

Kruger was, zooals reeds gezegd, veel zwakker dan zijn tegenstander, en daarom gebruikte hij een krijgslist. Het gros van zijn burgers plaatste hij achter een klipheuvel,

en met een kleinen klomp Boeren trok hij uitdagend op tegen de mannen van Jan Viljoen.

Toen lachte Jan Viljoen, want het was een klein, nietig hoopje, dat tegen hem optrok, en hij gaf zijn krijgsmacht bevel, om het kleine hoopje om te trekken.

Kruger trok toen terug, zooals niet anders was te verwachten, en Viljoen vervolgde hem heftig. Doch Kruger trok terug op zijn hoofdmacht achter den klipheuvel, waarop Viljoen niet had gerekend, en nu werd de strijd zwaar en hevig, want er heerschte aan beide zijden een groote verbittering. De dood ging den man van Boekenhoutsfontein meer dan eens rakelings voorbij, doch de burgers van Viljoen konden het, daar zij de slechtste stellingen hadden, toch op den duur niet harden, en zij sloegen op de vlucht.

Viljoen had 45 dooden en gewonden; onder zijn dooden waren de dappere Afrikaander Zwart Marthinus Pretorius, die door zes Afrikaansche kogels werd doorboord, en Philip Winnaard met diens jongen zoon, die er beiden het leven lieten.

Aan de zijde van Kruger waren 8 of 10 dooden en gewonden, doch nauwlijks vluchtte de tegenstander, of Paul Kruger sprong op den Klipheuvel, en beval zijn volk, het schieten te staken. Dat was zijn groote, trouwe liefde, en deze groote, trouwe liefde omsloot het geheele Transvaalsche volk. Het sneed hem door de ziel, dat er nog meer broederbloed zou stroomen, en op dien klipheuvel der tweedracht waagde hij zijn leven, om het leven der vluchtende vijanden te redden.

Toen keerden zijn burgers de loopen van hun roeren om, en Viljoen met zijn volk kon ontkomen.

Deze edele daad van Paul Kruger zou echter nog heerlijker vruchten dragen. De burgeroorlog werd onmiddellijk gestuit, en reeds drie dagen later werd een conferentie belegd, waarvan Paul Kruger tot voorzitter werd gekozen, en waar de geschilpunten in der minne werden bijgelegd.

De beide kommando's werden ontbonden; verbitterde vijanden reikten elkander de hand der verzoening, en de man van Boekenhoutsfontein keerde in vrede huiswaarts.

De jaren gaan snel.

Het was in Maart 1879, dat de Transvaalsche Boeren, die twee jaren geleden op wederrechtelijke manier hun vrijheid hadden verloren, een protestvergadering hielden te

Kleinfontein. Er was een volkscomité gekozen, en Paul Kruger was daarvan de voorzitter.

„Nog blijf ik bij lijdelijk verzet,” zeide hij, maar de Boeren wilden er niet van hooren, want de Engelschen waren destijds in oorlog met de Zoeloe's, en vele Boeren hoopten thans hun slag te slaan.

De blik van Paul Kruger echter reikte verder dan die der Boeren. Hij begreep, dat de Engelschen de Zoeloe's spoedig zouden verpletterd hebben, en hij wilde het uiterste middel — den oorlog — eerst aangrijpen, als al de andere middelen waren mislukt. En daarom sprak hij tot zijn burgers met klem en overtuiging, maar de Boeren wilden niet overtuigd zijn. Zij riepen: „Vechten! dadelijk vechten!” en teleurgesteld verdaagde Kruger de vergadering tot den volgenden morgen.

Er viel een fijne motregen dien avond, en het was donker. De burgers waren in hun tenten, en niemand was buiten. Doch in die tenten werd luid en driftig gesproken, en de man, die zwijgend tusschen de tenten doorliep, hoorde die gesprekken. Er werd heftig tegen Paul Kruger tekeer gegaan, omdat hij hun aanvoerder niet wilde zijn in den strijd, en er waren er zelfs, die hem durfden betichten van — landverraad.

Toen keerde de zwijgende man zich om, want hij wist genoeg.

Het was Paul Kruger.

Geen slaap look dien nacht zijn oogen, en er waren tranen in zijne stem, toen hij den volgenden morgen zeide tot het volk: „Ik kan niet vóórloopen op een pad, waarop ik geen licht zie, maar gijlieden — gaat voort op het pad, waarop gij licht ziet! En kiest voor mij Joubert of een anderen voorman! En waar gijlieden heengaat, daar zal ik ook heengaan, en waar gijlieden valt, daar zal ik ook vallen. Maar vóórloopen kan ik niet op een pad, waarop ik geen licht zie!”

Toen zweeg Paul Kruger, en allen zwegen. Het was een machtig, aangrijpend zwijgen, doch toen sprongen de voormannen op van het volk en zij zeiden: „Neen, ou-voorzitter, zoo is het niet bedoeld! Loop maar weer vóór op het pad, waarop gij licht ziet, en wij zullen u volgen!”

En Paul Kruger liep weer voor, tot heil van zijn volk.

Anderhalf jaar later brak de oorlog uit; hij was niet meer te keeren, en hij werd bekroond met de glorie van den Amajuba. Maar met wijze gematigheid berustte Paul

Kruger bij den daarop volgenden vrede van 1881 in de Engelsche suzeriniteit, terwijl het hem in 1884 mocht gelukken, den band met Engeland opnieuw lossen te knopen.

Een jaar later kwamen eenige burgers met verheugde gezichten tot hun ou-president, want zij hadden goud gevonden in de Kaapvallei ¹⁾, en zij verwachtten thans een ongekenen voorspoed voor het verarmde land.

Maar hun ou-president zweeg verscheidene minuten stil, waarover zij zich verwonderden, want het goud moest toch de opkomst zijn van het land; hij echter was verdiept in zwaarmoedige gedachten, en eindelijk antwoordde hij: „Spreek mij niet van goud, het element, dat meer verdeeldheid, ongeluk en onverwachte plagen medebrengt dan voordeelen. Smeekt God, zooals ik doe, dat de vloek, die er aan verbonden is, niet ons dierbaar land moge overschaduwen, nu het zoo pas weer aan ons en onze kinderen is gegeven; bidt en smeekt Hem, Die ons heeft bijgestaan, dat Hij het moge blijven doen, want ik zeg u heden, dat elke once goud, uit de ingewanden van onzen grond gehaald, opgewogen zal moeten worden door stroomen van tranen, door het hartebloed van duizenden onzer beste burgers in de verdediging van dien grond tegen de begeerlijkheid van menschen, die er naar hunkeren, enkel en alleen omdat die grond een overvloed bezit van dat gele metaal!”

Paul Kruger had goed gezien. Jameson en zijn gezellen zouden niet gekomen zijn, als er geen goud was geweest in de Transvaal, maar zij sloegen de verkeerde richting in, kwamen in den tronk van Pretoria terecht, en zouden den kogel hebben gekregen, als Paul Kruger niet voor hun leven had gepleit.

Het was een daad, die zoowel den staatsman als den Christen eerde, maar hij redde daarmee niet zijn volk.

De Afrikaansche Naboth bezat den wijngaard, en hij moest sterven, want de Engelsche Achab had zijn oog geslagen op dien wijngaard, en Naboth wilde zijn wijngaard niet afgeven. Er werden valsche getuigen gehoord evenals in het eerste Boek der Koningen, en hun getuigenissen waren de zoogenaamde Uitlandergrieven.

Ach, het was komedie — niets dan komedie: gemeene, lage, doortrapte komedie, en de conferentie van Bloemfontein was één groote, wreede komedie.

---

¹⁾ Hier werd Barberton gesticht.

Paul Kruger wist het wel, en met een droevig hart keerde hij terug van Bloemfontein. Hij schreide. Hij schreide om het lot van zijn volk, en hij mocht niet schreien, had dokter Heymans gezegd, „want dat was heel slecht voor zijn ontstoken oogen.”

Maar *moest* hij niet weenen? Zag hij zijn geliefd volk niet neergestooten in de ruischende afgronden van een gruwelijken oorlog? Zouden zijn edelste en dapperste burgers niet vallen bij honderden en duizenden? En zouden de valleien van Afrika niet worden gevuld met het weeklagen van weduwen en weezen?

De oorlog kwam — natuurlijk kwam hij, en Paul Kruger sprak zijn kommando's toe in krachtige, bemoedigende geloofstaal. Hij verblijdde zich in hun overwinningen, doch toen de storm van den tegenspoed kwam, sprong hij op en ijde naar Glencoe. Hij wierp zich als een dam in den stroom van het hopeloos vluchtende Boerenleger, en hij bracht het tot staan. Er waren kommandanten, wien hij de hand weigerde. Hij schudde den lecuwenkop, en zijn stem had werkelijk iets van het gebrul van den leeuw, toen hij riep: „Lafaards, lafaards! was ik maar vijf jaar jonger, dan zou ik u hebben getoond, hoe men den vijand staat, al is hij tienmaal sterker!”

En dan vergaderde hij zijn burgers rondom zich, en hij noemde hen zijn kinderkens, en te midden der mistwolken, die over de Biggarsbergen golfd, riep hij tot den Heere der heirscharen om hulp en bijstand. Toen schepte het volk weer moed, en bezette de passen der Biggarsbergen.

Twee dagen later was hij terug in Pretoria, en weer snelde hij, onder de ingeving van het oogenblik, met een expres-trein in den duisteren nacht over de grauwe wateren van de Vaalrivier en over het golvende Vrijstaatsche veld naar Bloemfontein, om den vermoeiden kommando's van den Vrijstaat nieuw leven en nieuwen moed in te storten.

Slechts door een kleine lijfwacht vergezeld, reed hij in een Kaapsche kar recht op het granaatvuur van Populiersdrift in. Hij schertste tegen de omstanders, en toen een Engelsche lyddietbom op geen twintig pas afstands van hem met een hevig geweld barstte, zeide hij met zijn leuken humor: „Kijkt, burgers, dat is nou een pil van de koningin!”

Doch hij moest door naar het front, want hij wilde de Khaki's zien, en de dappere bereden Pretoria-politie vergezeld hem. Het scheen echter, dat de Engelschen er de lucht van gekregen hadden, want een afdeeling Engelsche

cavalerie kwam aanzetten, en zou den staats-president hebben gevangen genomen, indien de Pretoria-politie haar niet met een moorddadig vuur had uitéengejaagd.

Maar de zon van den voorspoed was ondergegaan, en de Engelsche vlag wapperde triumfeerend van Populiersdrift naar Bloemfontein, en van Bloemfontein naar Pretoria. Daarbij dunde het verraad de gelederen der kommando's, en den 11^{den} September nam staats-president Kruger te Nelspruit afscheid van zijn voormannen.

Hij was te oud geworden voor het zware veldleven, dat den kommando's thans wachtte, en met algemeen overleg zou hij Afrika verlaten.

Zoo nam hij dan afscheid — ach, het was toch een weemoedig, aangrijpend afscheid! Het was een ure vol droefheid en duisternis, en de sterke handen der dappere kommandanten, die zoo dikwijls den dood zonder beven in het aangezicht hadden gestaard, beefden in de hand van hun ou-president.

Maar hij troostte hen, zooals een vader zijn kinderen troost, en terwijl zij den bangen strijd zouden voortzetten voor het heilig recht, totdat zij er bij neervielen, zou hij als een andere Mozes de handen opheffen naar den hooge, vanwaar de redding komen moet.

En zoo staat hij daar dan, op het dek van het stampende oorlogsschip, en de golven schuimen op tegen den boeg, en langzaam, langzaam zinkt de kust weg aan den horizon.

Ge ziet nu niets meer dan een strook — een streep.

Dat is alles, wat van Afrika is overgebleven.

Maar ook die streep verzinkt in den golvenden oceaan, en het ongelukkige Afrika, dat verpletterd wordt onder het granaatvuur van een Christennatie, is verdwenen.

Doch Paul Kruger gaat naar beneden, in de kajuit, en hij slaat het boek van Job op, waar hij leest: „De Heere heeft gegeven; de Heere heeft genomen; de naam des Heeren zij geloofd!”

En sneller ratelen de schroeven van de „Gelderland”; de Driekleur wappert hoog uit in de zonnige luchten, en Oud-Holland opent reeds de gastvrije poorten, om den grijzen balling, die door de tyrannie is verdreven, een vriendelijk tehuis te bereiden.

STEIJN AFRICANUS.

Winburg ¹⁾ heeft een goeden klank; het is een flink en dapper volk, dat er woont; en in dit Winburg werd onze Steijn den 2^{den} October 1857 geboren.

De vader van Steijn was boer en wagenmaker; diens moeder was een dochter van den Boerenkommandant Wessels: een van die Afrikaan-

sche Voortrekkers, die in de harde school van den Grooten Trek tot alles durvenden heldenmoed werden geprikkeld.

De dochter aardde naar haar vader, en van deze vrouw, die zijn grootmoeder was, schijnt Steijn wel een aanmerkelijk deel van zijn heldhaftig wezen te hebben geërfd.

Gedurende een Kafferoorlog, zoo vertelt Poultney Bigelow, had de Engelsche regeering den uitvoer van buskruit naar den Vrijstaat verboden, en het was in die dagen, dat de grootmoeder van Steijn met haar man naar de markt te Colesberg trok. Zij verkochten er hun landbouwproducten,

---

¹⁾ Het dorp Winburg heeft zijn naam te danken aan den ouden Voortrekker Hendrik Potgieter. Hij sloeg hier zijn lager op, en noemde de plaats Winburg ter gedachtenis aan de behaalde overwinning op den Kafferkoning Moselekatse.

en kochten een flinke hoeveelheid buskruit, dat hun onmisbaar was.

Welgemoed aanvaardden ze dan de terugreis, doch op zekeren middag, toen de ossen waren uitgespannen, en de groote wagen daar op de vlakke stond als een schip voor anker, zag de vrouw in de verte de Kaapsche politie naderen.

Zij bedacht zich niet lang, sleepte de zakken buskruit uit den wagen, plaatste ze angstwekkend dicht bij het lagervuur, en ging doodbedaard op de zakken zitten, er haar rokken overheen spreidend.

De politie-mannen waren intusschen gekomen; zij schenen dringende bevelen gekregen te hebben, want zij zochten den ossenwagen zorgvuldig door en lieten niets onaangeroerd.

Maar zij vonden er natuurlijk niet, wat zij zochten, en al dien tijd zat de Afrikaansche vrouw op de balen buskruit bij het vuur, en kalmweg porde zij het vuur op, ofschoon één uitschietende vonk voldoende was, om haar in de lucht te doen vliegen.

De politie-agenten dropen af, zonder hun doel bereikt te hebben, want zij konden toch niet denken, dat een vrouw het in haar hersens zou krijgen, om het buskruit vlak bij het vuur te slepen, en er dan boven op te gaan zitten! En eerst, toen de politie ver genoeg weg was, rees de vrouw op van den vulkaan, waarop zij zat.

Dat was de grootmoeder van onzen Steijn.

Er zat wat in dien jongen, en daarom zond zijn vader den twaalfjarigen Thinus ¹⁾ naar de kostschool te Bloemfontein, en zeven jaren later ging hij naar Engeland en Nederland, om er in de rechtsgeleerdheid te studeeren.

Er wordt een romantische geschiedenis verteld van den jongen Steijn en het meisje, dat later zijn vrouw is geworden. ²⁾ Zij was acht jaar jonger dan hij; zij reisden met hetzelfde stoomschip over den oceaan, en vonden veel schik in elkanders gezelschap. Doch toen de zeereis was afgelopen, ging ieder zijns weegs, en eerst toen Steijn als advokaat te Bloemfontein was gevestigd, ontmoette hij op een receptie zijn vroegere kennis. Het gevolg was, dat de beide jonge menschen met elkaar verloofd raakten; doch zij waren rijker aan liefde dan aan geld, en eerst in

¹⁾ Zijn volle naam is Marthinus Teunis Steijn.

²⁾ Zie „South-Africa. Its history, heroes and wars,” by Prof. Douglas Mackenzie and Alfred Stead.

1887 werd Mejuffrouw Fraser de gade van onzen advokaat.

Het was geen slechte keuze, die Steijn had gedaan; zij was voor hem een sterke en bekwame hulp, en zij vervulde zijn huis met vroolijkheid en zonnenschijn.

Doch had onze Steijn de gunst van mejuffrouw Fraser gewonnen, hij begon ook de gunst van het Vrijstaatsche volk te winnen. Als rechter trok hij in een tweewielige rammelkast gedurende zes jaren over de golvende vlakten van zijn vaderland, sprak vonnissen uit, berechtte geschillen en stal het hart van het volk.

Hij werd de populairste man van den Vrijstaat, en in 1896 werd hij met een overstelpende meerderheid tot staatspresident gekozen.

Deze verkiezing was een openbaring, in welke richting zich de Vrijstaatsche staatkunde in het vervolg zou bewegen, en de nieuwe staatspresident had het nooit onder stoelen of banken gestoken, dat hij in hart en nieren een Afrikaander was.

Zijn beëdiging als staatspresident was voor den geheelen Vrijstaat een feestdag. Door een eerewacht van twee duizend gewapende Vrijstaters omstuwd, hield hij zijn intocht in de hoofdstad des lands, en van de raadzaal ging de tocht naar de Hollandsche Afrikaansche kerk, waar de plechtigheid op godsdienstige wijze zou worden besloten.

Het volk was opgewonden van geestdrift, en het gedrang in de nauwe straat was reusachtig. Aan beide zijden stond een dichte menigte tegen de huizen opgepakt, en meer dan eens kostte het groote moeite, den eenigen doorgang voor den nieuwen staatspresident open te houden.

De kerk was natuurlijk veel te klein voor deze gelegenheid; men hing en stond op elkander.

Nadat J. G. Fraser, de voorzitter van den volksraad, en de predikant het woord hadden gericht tot den beëdigden president, nam deze zelf onder een ademlooze stilte het woord.

Eerst had zijn stem iets onzekers, iets weifelends, maar spoedig had zij haar vastheid gekregen, en nu borrelden de gedachten uit het diepste van zijn Afrikaansch gemoed op als frisch, helder water uit de fontein.

De Vrijstaters waren in de wolken met hun president, en had het plechtstatige van het kerkgebouw hen niet weerhouden, dan waren zij uitgebarsten in geestdrift.

Trouwens zij hadden een goede keuze gedaan: sinds Washington, den eersten president der Amerikaansche

republiek, heeft geen republiek een grooter, krachtiger held tot president gehad.

„Zie daar mijn vader!” met die warme huldiging be-groette hij Paul Kruger aan de Vrijstaatsche grenzen. „Zie daar mijn zoon!” antwoordde de grijze Transvaler. Maar de Transvaalsche vader behoorde tot een generatie, die reeds aan het verdwijnen was, en die, het Engelsche ge-zag over een groot deel van Zuid-Afrika erkennend, slechts een bescheiden plekje voor zichzelf begeerde, om rustig te leven en rustig te sterven, terwijl het oog van den Vrijstaatschen zoon over die enge grenzen heenging, den tijd ziende komen, waarin de wassende stroom van het Afrikaanderdom de enge dijken zou breken, waartusschen het werd geperst.

Doch staatspresident Steijn zweeg er van, want hij had in den Prediker gelezen, dat er voor alles een bestemde tijd is, en hij zag duidelijk in, dat de afstammelingen der Hollandsche Afrikaanders, die de wijde landen tusschen Tafelbaai en Zambezi-rivier bewoonden, volgens de natuur-lijke wet, die God in de ontwikkeling der volken heeft ge-legd, op hun eigen tijd tot één natie zouden samengroeien.

Hij heeft dien tijd nooit vooruit willen loopen, al klom het gevaar, dat de glorie van het Britsche wereldrijk de Afrikaanders zou betooveren, hen wars zou maken van hun moedertaal, en de Hollandsch-Afrikaansche plant zou wegduwen in een hoek, waar zij door gebrek aan licht en lucht zou verstikken.

Doch in spijt van dit groote gevaar heeft Steijn alles gedaan, om den vrede te bewaren, en hij heeft, toen de don-derkoppen reeds zwart en dreigend oprezen aan den horizon, nog al zijn invloed gebruikt, om dat onweer te bezweren.

Hij gruwde voor den strijd, omdat hij zijn volk liefhad; hij was de herder van deze schapen, wier leven werd bedreigd, en, den nameloozen jammer vooruitziende, die Afrika zou verscheuren, drong hij er bij de Transvaalsche regeering op aan, om toe te geven, en nog eens om toe te geven. Ja, in het uiterste oogenblik, toen de oor-logsfakkels reeds begon te branden, waagde hij nog een laatste poging bij den man, die Milner wordt genoemd, maar het was tevergeefs, want het was bij Engeland een vastbesloten zaak, om het Hollandsche Afrikaander-dom te verpletteren, en er schoot voor den Vrijstaat niets anders over dan het woord van broedertrouw tegenover den Transvaalschen bondgenoot te breken, of zijn lot

in te werpen met de Transvaalsche broeders — op leven en dood!

En toen openbaarde zich Steijn in zijn groote, heerlijke kracht; toen begon het verborgen goud te schitteren. Als een ridder zonder vrees of blaam wierp hij het vizier op voor het oog der gansche wereld; hij plaatste zich met zijn volk naast het broedervolk, en als herautgeschal klonk zijn veldkreet: „Met God voor vrijheid en recht!”

Voorwaar, in dat woord sprak zijne ziel!

Als de anderen sliepen, dan waakte hij; in zijn arbeidsvertrek te Bloemfontein kon men bijna den ganschen nacht door de lamp zien branden. Hij had nauwlijks tijd om te eten; hij sliep bijna niet; hij was onvermoeid; hij vergat zichzelf.

Was er gevaar, begonnen zijn burgers te versagen, dan sprong hij midden uit zijn reuzenarbeid op, en snelde naar het front.

In de hachelijke dagen der Spionkopgevechten stond hij midden onder zijn Vrijstaters.

„Hier staan wij op historischen bodem,” riep hij, „van hier hebben onze vaders den blik laten gaan over het schoone land van Natal, dat zij hebben gekocht met hun bloed en hun tranen — zoo strijdt dan als mannen!”

Toen de Vrijstaters na de harde ramp van Paardeberg door de Engelsche overmacht werden overstelpt, en in een wilde vlucht naar het noorden trokken, wierp Steijn zich als een sterke dam in dien stroom van vluchtelingen. Staande te Kroonstad op een Kaapsche kar, riep hij zijn burgers toe: „Wij zullen vechten; wij zullen worstelen voor ons bestaan tot aan de oevers der Limpopo toe! God zal ons hulpe brengen, als we moedig zijn, en op Zijn hulp vertrouwen. De vijand zal de Republieken niet vatten zonder Zijn wil. Laten de lafhartigen op zijde gaan en God bidden, dat Hij hun moed geve! Doch strijden zullen wij tot het laatste toe. Het nageslacht zal ons vloeken, als wij het niet doen, en ik zal mijn plicht vervullen tegenover land en volk! Doch dat verwacht ik ook van mijn laatsten burger!”

Hij stond daar als een granietblok in het granaatvuur van Bethlehem. „Trap vast, kerels!” riep hij — „trap vast!”¹⁾

„President mag nie zoo parmantig zijn nie,” waarschuwde een oude Boer; „die Rooinekke zal President nog doodskiet.”

1) Vasttrappen = pal staan.

„Moe nie geloof nie,” antwoordde Steijn; „hulle is te verrot, om goed te skiet,” en hij schudde den koninklijken kop.

Hij maakte de glorieuze drijfjachten mede met Christiaan de Wet, en in een wijden boog ging hij, door geen honderd man vergezeld, ten noorden van Pretoria door het Boschveld naar Nelspruit aan de Oosterlijn.

Hier nam hij afscheid van den grijzen staatspresident der Zuid-Afrikaansche Republiek en drong er in den krijgsraad krachtig op aan, om de Oosterlijn los te laten, en onmiddellijk de guerilla te beginnen. Het was te betreuren, dat die raad werd verworpen, want zoo die raad was opgevolgd, waren er verscheiden honderden dappere burgers voor de zaak der vrijheid behouden gebleven, die thans bij Komatie-poort over de grenzen werden gedrukt, en voor het vaderland verloren gingen.

Steijn haastte zich intusschen, om weer in den Vrijstaat te komen. Zijn weg ging weer, terwijl het twee jaar oude, bijna uitgespoelde spoor van een ossenwagen zijn gids was, door de grimmige, huilende wildernis van het Boschveld.

Opnieuw voegde hij zich bij Christiaan de Wet, en al trof hun de overrompeling bij Botha-ville als een donderslag, toch versaaide hij niet, en met het klimmen der gevaren klom zijn moed.

Hij was een held van top tot teen; bij de overrompeling van Reitz redde hij niets dan het naakte leven, maar in den grootsten nood riep zijn onverschrokken geest: „Met God voor vrijheid en recht!”

Christiaan de Wet was het hoofd, en hij was de ziel der Vrijstaatsche kommando's. Zijn strijdende burgers hadden hem lief, want hij had hen lief, en zij hingen aan zijn lippen, als hij sprak.

Hij was zoo'n echt mannelijke verschijning in het veld. Hij had een vrijen, open opslag van het oog, en de geheele uitdrukking van zijn gelaat teekende zelfbewustzijn, harmonie en ingehouden kracht.

Hij had niet den grooten neus, maar wel de krachtig ontwikkelde ooren van president Kruger, die trouwens bij de meeste sterke mannen groot zijn. Ook was zijn gelaat evenals dat van Kruger breed tusschen de wangbeenen, terwijl de lange, golvende baard en het ruime, gewelfde voorhoofd hem een waardigheid en meerderheid bijzetten, waaraan de omstander zich moeilijk kon onttrekken.

Steijn hield er niet van, om zijn Vrijstaters met mooie

woorden te paaien; hij heeft de laatste twee jaren der wanhopige worsteling weinig meer verwacht van een tusschenkomst der groote Christen-mogendheden, en hij was zoo eerlijk om dit te zeggen. Slechts in het uithouden lag de eenige hoop voor de toekomst, en hij was de geïncarneerde volharding.

Hij leefde als zijn burgers in het veld; hij droeg dezelfde gehavende pluim, en hij was wat blij, toen hem een paar nieuwe schoenen werden cadeau gedaan!

Hoe prettig kon hij gezelschap met zijn dappere Vrijstaters, als het kommando voor een paar dagen was verlost van de Khaki-plaag, die bijna nog erger was dan de sprinkhanen-plaag! Hij placht zich dan naast zijn Boeren neer te leggen in het lommer van een doorboom of in de schaduw van het gebergte, en met een grasspriet in zijn mond deed hij zijn verhalen uit zijn kinder- en studenten-jaren, en hij vertelde snaaksche stukjes, zoodat zijn burgers het uitproestten van lachen.

Dat waren dan toch echt gezellige, prettige oogenblikken, maar midden in zoo'n verhaal kon hij plotseling opspringen, zijn veldkijker grijpen en naar een hoogte snellen, om den omtrek te verkennen.

Maar het was niets; er was geen Khaki te zien, en hij vertelde dan weer door met dien leuken Afrikaanschen humor, die het hart van den tot moeite geboren mensch kan verfrischen, zooals een koud bad dit doet na een gloeiend heeten dag.

Hij had het dikwijls over zijn jachtavonturen, en dat behoorde ook zoo, want de Noord-Vrijstaters waren meestal scherp-schutters, en staatspresident Steijn was een scherp-schutter van de bovenste plank. De blesbok, waarop hij aanlegde, was een kind des doods, en de Engelschman op wien hij aanlegde, was het òdk.

Zoo hield hij den moed er in, en als de burgers wankeelmoedig begonnen te worden, dan herinnerde hij aan de Amerikanen, die zeven jaren, en aan de Nederlanders, die tachtig jaren hadden gekampt voor hun vrijheid.

Hij gaf het niet op. De bak van een gehavende Kaapsche kar was de bergplaats geworden van het Vrijstaatsch archief; het versleten zadel van een Basuto-pony diende voor presidentszetel, en de harde klipsteen was des nachts het hoofdkussen van president Steijn. Maar hij gaf het niet op, en toen hij een half jaar voor het einde van den oorlog uit een kar werd geslingerd en ernstig werd ge-

kwetst, klemde hij de tanden op elkander, verbeet zijn pijn en stropelde naast zijn kommando's voort.

Maar wat zou dat? Was de groote, heilige zaak, waarom het ging, dat niet waard? „Verstaat ge 't dan niet?” zoo schreef hij aan staatssecretaris Reitz; „zal dan nobit de tijd komen, dat wij één natie worden?”

En hij hield vol, tot hij niet meer kon; tot zijn ontstoken, verduisterde oogen met volslagen blindheid werden bedreigd, en zijn ijzersterk lichaam door de onmetelijke ellenden en ontberingen van het veldleven was geknakt en verwoest.

Hij woonde de vredesonderhandelingen bij, doch teekende de overeenkomst niet, en ging op parool naar Krugersdorp.

En dat was het slot — het slot van een treurspel zóó geweldig en zóó aangrijpend, dat het hart er stil bij staat!

In zijn Manifest had Steijn het uitgesproken, dat de almachtige God den triumpf van het onrecht nooit zou dulden, en hier had het onrecht toch getriumfeerd, en het goed recht der Boeren was onder de zolen van driehonderd vijftig duizend Engelsche soldaten vertrappt en vermorzeld. En dat was dan het slot!

Maar neen — dat kan het slot toch niet zijn! Wij menschen denken dat, omdat wij kort van blik en kort van dagen zijn, maar het slot kan het toch niet zijn.

In het beroemde Manifest van Steijn lag toch een diepe waarheid, al is ze nog niet in vervulling gegaan, want niet eeuwig triumfeert het onrecht, en de vervlogen eeuwen zijn de getuigen, dat de wereldgeschiedenis is een wereldgericht.

In een akker vol bloed en tranen heeft de edele Steijn het zaad gestrooid van een Vereenigd Zuid-Afrika met Hollandschen stempel, en dat zaad zal ontkiemen en opgaan op zijn gezetten tijd! En de Afrikaansche vlag, geweven uit de tinten der Nederlandsche driekleur en de oranjevlag, zal eens wapperen — vrij en frank! — van Kaapstad tot aan de Zambezi toe . . . .

Op dien dag zal aan staatspresident Steijn de eere worden gegeven, die hem toekomt, want hij is de grootste der Afrikaanders! — Met ontbloote hoofden bieden wij u onze weemoedige en diepgevoelde hulde, *Steijn Africanus!*
Strijder voor vrijheid en recht!

De veerman van de Toegela.

SIR REDVERS BULLER.

---

eze Engelsche generaal is geen onbekende in Zuid-Afrika. Hij is er reeds in 1879 geweest, namelijk in het land der Zoeloe's, die in dat jaar in opstand waren gekomen, en hij sloeg er zich ginds met glans doorheen, al zwermden de Zoeloe's als wesp en om hem heen.

Hij heeft in dien veldtocht grooten persoonlijk moed getoond, en vond op ééne dag — den 23sten Maart van dat jaar — gelegenheid, om zich door drie bijzondere daden te onderscheiden.

Een kapitein namelijk van zijn kleine strijdmacht had zijn paard verloren, en zelf gewond, zou hij in de handen der bloeddorstige Kaffers zijn gevallen, indien Buller hem

geen plaats had ingeruimd op diens eigen paard. Even later verloor hij een soldaat, die door Zoeloe's werd benaaid, en ten slotte dekte hij den aftocht van een luitenant, door geheel alleen aan verscheiden Zoeloe's het hoofd te bieden.

Hij ontving van zijn koningin een schitterende onderscheiding: het Victoria-kruis, en was wat in zijn nopjes!

In dienzelfden veldtocht sneuvelde de Keizerlijke prins, de ongelukkige zoon van den gewezen Franschen keizer Napoleon den Derden, die zich bij een Engelsche verkenningpatrouille had aangesloten, en door de Zoeloe's werd overrompeld. Een officier der patrouille bracht de noodlottige tijding aan generaal Buller, die, den officier uit de hoogte opnemend, met snijdende minachting vroegde: „Zóó — is de Keizerlijke prins gedood? En hoe komt het dan, dat u nog leeft?”

Zoo was hij dan de held van het Engelsche volk, en toen hij tot opperbevelhebber werd benoemd der Engelsche legers in Zuid-Afrika, ging er een groot gejuich op. Men rekende uit, dat hij nog met kerstmis (1899) kon terugzijn in Engeland, om er zijn zegetocht te houden, en toen hij per spoor naar Southampton zou vertrekken, deed de prins van Wales, de latere koning Eduard de Zevende, hem uitgeleide tot den trein, schudde hem door het neergelaten portierraam krachtig de hand en zeide: „Nu gegroet, Buller, en het ga je bijzonder!”

Maar zoo bijzonder ging het Buller toch niet, al was het al geen geringe opoffering voor den zestigjarigen generaal, om de rust en het gemak van een behagelijk leven op een stil landgoed, waar hij vijf en zeventig duizend gulden 's jaars te verteren had, te verwisselen met de moeiten en gevaren van een oorlog op zes duizend mijlen afstands.

In een stortregen kwam Buller te Kaapstad aan, en de Jingo's ontvingen hem met luide hoera's. Hij had ook zoo recht de houding van een krijgsman: frisch en groot gebouwd, was hij een flinke, krijgshaftige verschijning, en al had hij reeds veertig dienstjaren achter den rug, hij stond toch nog recht op, als een jonge dennenboom.

Maar hij miste het gladde van den staatsman, dat Roberts eigen is; zijn manieren waren ruw; hij had een terughoudende natuur, en de oorlogscorrespondenten hadden den dood aan hem gezien.

Zoo kwam hij dan in den stortregen te Kaapstad aan,

en de Jingo's juichten, maar Buller vloekte, want het stortregende, en hij had aan boord zeer ongunstige tijdingen ontvangen van het oorlogsterrein.

Als het hem niet bolde, dan vloekte hij gewoonlijk, en dat gejuich en dat gevloek vormde toch een wonderlijk contrast.

Hij haastte zich, om de stellingen in Kaapland te inspecteeren, en dan ijfde hij naar Natal, want Ladysmith was door de Boeren ingesloten, en deze laatsten hadden zelfs de brutaliteit gehad, om een grooten verkenningstocht te maken, ten zuiden van Escourt.

Die Boeren toch! Hij koesterde voor hen een hartgrondige minachting, en dat gevoel was wederzijdsch, want verscheiden Boeren-officieren, die thans de Tugela-linie bezet hielden, hadden naast Buller tegen de Zoeloe's gevochten, en zij verklaarden plechtig, dat Bullers dapperheid slechts door zijn domheid werd overtroffen.

De Boeren schenen wel gelijk te hebben, want reeds bij de eerste poging, om Ladysmith te ontzetten, verloor Buller zijn roem en tien kanonnen, maar tot zijn eer moet gezegd worden, dat hij er geen doekjes omwond, want hij was geen diplomaat zooals Roberts, en hij begon zijn officieel telegram naar Londen met deze woorden: „Ik betreur, een ernstige nederlaag te moeten melden.”

Ook gebiedt de eerlijkheid er bij te voegen, dat hij door de Engelsche regeering voortdurend was aangepord, om spoed te maken met het ontzet van Ladysmith, want hij beschikte toch over 25.000 man.

Maar 25.000 man waren niet voldoende, om de Boerenstellingen om te trekken, en Buller liet zich verleiden tot een frontaanval, die altijd gewaagd was, en nu jammerlijk mislukte.

Buller voelde zich na de nederlaag van Colenso zóó verzwakt, dat hij aan den ingesloten generaal White in Ladysmith het volgende heliografeerde: „Ik ben teruggeslagen. Gij zult uw voorraden verbranden; gij zult al uw ammunitie vernietigen. Gij zult daarna de beste voorwaarden zien te bedingen met de Boeren, nadat ik mij heb verschanst aan de Tugela.”

Eerst zes weken later waagde Buller een tweede poging, om Ladysmith te ontzetten, maar zoowel deze poging, die bij Spionkop een treurig flasco maakte, als de derde poging, die bij Vaalkrans tot staan kwam, mislukte volkomen, en de kinderen op straat begonnen elkander schaterlachend te verhalen van den ongelukkigen veerman van de Tugela.

De Boeren hadden thans een prachtige kans, om door een krachtige offensieve aan den geheelen oorlog een beslissende wending te geven, doch zij lieten de kans ongebruikt passeeren, en al was Engeland niet in staat, om de Boeren te overwinnen, het was wèl in staat, om hen te overstelpen.

De vierde poging tot ontzet van Ladysmith gelukte, doch zooals Buller vroeger de strijdbaarheid der Boeren had onderschat, zoo begon hij ze thans te overschatten, en in plaats van de belegerings-kommando's der Boeren, die in de schromelijkste wanorde aan den haal waren gegaan, te verpletteren, staakte hij de vervolging.

Hij had trouwens meer verwachting van een bedreiging met verwoesting dan van een krachtige vervolging, en in zijn onderhoud met generaal Christiaan Botha op den 17^{den} Juni 1900 in de schaduw van Langnek zeide hij woordelijk het volgende: „Indien de oorlog voortgaat, zal de veestapel der Boeren verloren gaan, hun woningen worden verwoest, en hun bezittingen zullen een groote schade lijden. Ik wensch dat te vermijden.”

Om der waarheid wil echter moet hier bijgevoegd worden, dat Buller minder ophad met brandstichten en veerooven, dan verscheiden van zijn collega's, en hij hoopte, dat hij met een bedreiging zou klaar komen.

Doch hij vergiste zich.

Hij heeft den marsch van de Biggarsbergen naar Dalmanutha volbracht, 't is waar, maar het was een afstand van slechts tien dagmarschen, en hij deed er tien weken over. Dan zette hij na den zwaren tweedaagschen veldslag bij Dalmanutha de kommando's van Louis Botha na in het Boschveld, maar hij liep zich vast als een egel in een val, en hij was niet in staat, om Lijdenburg te bereiken. Eerst de hulp, die Jan Hamilton hem bracht, effende zijn baan, en hij drong, zonder de Boeren te bereiken, tot Krugerspost door.

Dit was zijn uiterste punt, en zooals de oorlog voor hem met een mislukking was begonnen, zoo zou ze ook met een mislukking eindigen.

In de woeste bergwereld namelijk ten noordwesten van Krugerspost hadden de Boeren een paar kanonnen opgesteld, die het kamp van Buller met goed succes bombardeerden, en Buller nam zich voor, die kanonnen den volgenden nacht te overrompelen.

De cavalerie kwam echter te laat. Zij was reeds in den

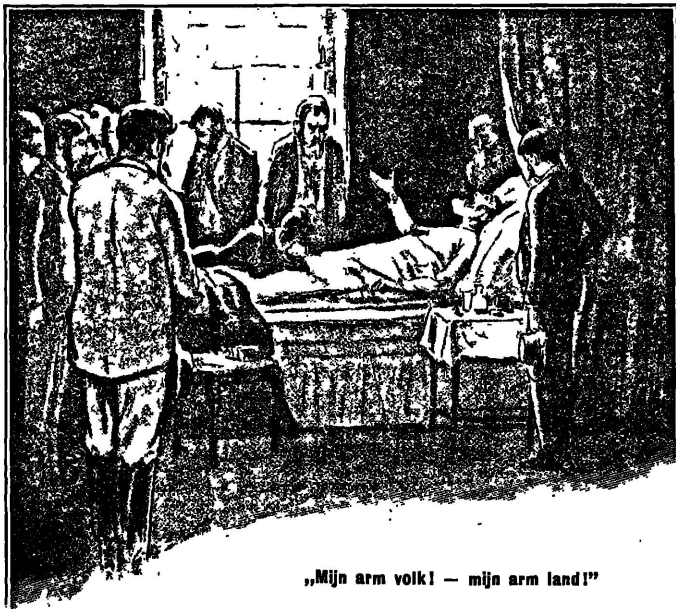
avond uitgerukt, en bereikte, door gidsen geleid, in den nanacht het punt, waar de Boerenkanonnen moesten staan, doch ze waren in geen velden of wegen meer te vinden, en de soldaten reden met lange gezichten naar hun kamp terug.

Buller ontving bij de terugkomst in het vaderland van zijn aanhangers een mooie eeresabel, doch lord Roberts was zoo geniepig, om hem een officiële blaam op het dak te sturen.

Er was wel reden voor dien blaam, doch er waren andere generaals, die dien blaam eerder hadden verdiend, en toch vrij uitgingen. Buller verloor zijn naam als bekwaam veldheer in de schaduw der Afrikaansche kopjes, maar het was voor hem een troost, dat hij niet de éérste Engelsche generaal was en ook niet de láátste zou zijn, wien dit overkwam, en terwijl de officiële Engelsche wereld hem tot een zondebok maakte, wreekte zich het volk, door hem luider toe te juichen, dan hij verdiende.

„Mijn arm volk! — mijn arm land!”

PIET JOUBERT.

Twee namen, die van Paul Kruger en Piet Joubert ¹⁾, zijn beide door een belangrijk deel der Afrikaansche geschiedenis heen geweven, en Piet Joubert is herhaalde malen de tegencandidaat van Paul Kruger geweest voor den presidentszetel. Voor den éérsten keer kwamen de beide latere voormannen van het volk te zamen in het vuur van den 30sten Augustus 1852, toen een kommando van 300 Boeren slag leverde tegen den Kafferkapitein Secheli. Paul Kruger was toen een jonge veldkornet van zevenentwintig jaar, en Piet Joubert was eenentwintig jaar. Hij was pas vier maanden geleden gehuwd met Sanna Botha ²⁾, maar de wakkere jonge vrouw liet hem gaan, omdat de nood het eischte. Er ontstond een zwaar gevecht, dat zes uur duurde;

¹⁾ Zijn volle naam was Petrus Jacobus Joubert.

²⁾ Haar volle naam was Hendrina Suzanna Johanna Botha.

de Boeren hadden 4 dooden en 5 gewonden, maar de strijd eindigde met de volslagen nederlaag der Kaffers.

Piet Joubert, die reeds vroeg een wees was, vestigde zich als veeboer in het tegenwoordige district Wakkerstroom, bezat een vlug, schrander brein, en werd de vraagbaak voor al de burgers in den omtrek. Zoo begon hij in wijdere kringen bekend te worden, en wanneer een vreemdeling, naar den grooten man met het hooge voorhoofd en den arendsneus wijzend, vraagde: „Wie is dat?” dan werd hem in het oor gefluisterd: „Stil — dat is Slim-Piet; hij is banjer slim!”

Maar de roem van Slim-Piet zou nog grooter worden. In 1867 werd hij lid van den Volksraad, daarna lid van den Uitvoerenden Raad, en toen president Burgers, die even bekwaam was in het scheppen van schitterende idealen, als onbekwaam om die idealen te bereiken, een Europeesche reis aanvaardde, waren Paul Kruger en Piet Joubert de eerste mannen onder het volk. Maar zij waren niet in staat, om den staatswagen, die naar den afgrond rolde, te hemmen, en den 12^{den} April 1877 werd de Engelsche vlag met het dubbele kruis van St. George boven het gouvernementgebouw te Pretoria geheschen.

Dat was een harde slag voor de Boeren, maar zoo min als er achter den somberen 31sten Mei van het jaar 1902 een punt staat, zoo min stond er achter den 12^{den} April van het jaar 1877 een punt, en reeds een jaar later vertrok het eerste driemanschap Kruger-Joubert-Bok naar Londen, om voor de onafhankelijkheid der Boeren te pleiten.

Engeland echter dacht er niet aan, om den buit te laten glippen. „Zoolang de zon haar schijnsel geeft, zal Transvaal Engelsch blijven,” had lord Wolseley gezegd, en de Engelsche regeering was van hetzelfde gevoelen.

Er zat niets anders op dan vechten; den 16^{den} December 1880, den beroemden Dingaansdag, werd de Vierkleur te Heidelberg geheschen, en in een korten, glorieuzen strijd van geen honderd dagen was de eenvoudige veeboer van Wakkerstroom in het oog der wereld plotseling een beroemd generaal en een stoutmoedige held geworden.

Toch was hij geen held in den volstrekten zin des woords; hij had een buitengewoon talent, om de gunstigste stellingen uit te kiezen, maar hij was geen stoutmoedige held, en al werd hij de held van den Amajuba genoemd, hij had aan die glorie geen deel.

Integendeel: hij liet, toen hij de bezetting van den Amajuba

vernám, de pijp van schrik uit den mond vallen, en in plaats van door een stormkolonne den Amajuba te herwinnen, dacht hij aan den terugtocht.

De Boeren-officieren Stephanus Roos, Joachim Ferreira en D. Malan, dát zijn de helden, die met hun manschappen den Amajuba hebben bestormd, en aan hen en hun burgers komen de onvergankelijke lauweren van den Amajuba van rechtswege toe.

„Toen,” zoo rapporteerde de assistent-veldkornet Roos later, „sè ek ver hulle: „Mar hier moet ons met mekaar 'n verbond maak, om di kop te neem of om almal te val. Want as ons 'n anval maak, en di kop ni neem ni, sal generaal Joubert baing kwaad wees ver Ferreira en ver mij, dat ons teén sijn orders di kop bestorm het.” Hulle sè toen almal: „Dis goed; hulle sal mij volg, en ons sal same di kop neem, of almal same val.” Ek sè toen ver hulle: „Onze God sal ver ons help.””

De bestorming van den Amajuba geschiedde dus tegen Jouberts orders in — hoe kon hij dan de held van den Amajuba zijn?

Het was trouwens een karaktertrek van Piet Joubert: hij was geen man voor groote, stoute daden. Het was zijn voortdurend streven, om zoolang mogelijk het gevecht te vermijden, en was het onvermijdelijk, dan zou hij zich zooveel mogelijk tot de verdediging bepalen. Het was niet zijn eerste gedachte, hoe hij zijn burgers met het meèste succes in de vuurlinie, maar hoe hij hen met het geringste verlies uit de vuurlinie kon brengen; een overdreven voorzichtigheid heeft hem meer dan eens leelijke parten gespeeld, en zijn taktiek, die in de Kafferoorlogen zulke schitterende uitkomsten heeft gehad, faalde tegenover een gedisciplineerden blanken vijand.

Maar aan den anderen kant mag men niet vergeten, dat Joubert zich verantwoordelijk voelde voor het leven van zijn burgers, en hoeveel huisvaders waren er onder! „Bloed is zoo kostbaar,” zeide de goedhartige, teergevoelige man; „ik ben zuinig op mijn mannen!”

Trouwens: zou Ladysmith zijn genomen, zoo een doortastender generaal het beleg had geleid?

't Is waar: Louis Botha was een krachtige, doortastende geest, die het jonge Afrika achter zich had, maar de ouderen, die aan hun ouderwetsche taktiek het groote succes van den vroegeren vrijheidsoorlog dankten, zagen er geen noodzaak in, om thans die geslaagde taktiek prijs

te geven. Deze ouderen waren nog niet rijp voor doortastende maatregelen, en het bevel van een generaal had bij de aan alle krijgstucht gespeende Boeren trouwens slechts de zwakke klem van een vriendelijk verzoek.

Die lust had om te vechten, die deed het, en die geen lust had om te vechten, ging achter de vuurlinie, dronk eerst zijn koffie en stopte dan zijn pijp, of zoo de tabak hem boven de koffie ging, stopte hij eerst zijn pijp, en dronk dan zijn koffie.

Zoo ging het in het eerste tijdperk van den oorlog, en eerst veel later kon er, nadat de kommando's van de lafhartige lagerliggers waren gezuiverd, van een zekere tucht worden gesproken.

Het is zoo: generaal Buller is niet de eenige aanvoerder, wiens roem in het snelvlietende water der Tugela is ondergegaan. Joubert heeft Bullers lot gedeeld. Vóór dezen oorlog werd hij vergood, en in dezen oorlog is de evenaar naar het ander uiterste doorgezwaaid, doch zoo min als er vroeger reden was geweest voor vergodding, is er later reden geweest voor verguizing.

Het feit is dit, dat hij met goedvinden van zijn kommando's een kostbaren tijd nutteloos heeft verspild aan een beleg, dat zoover het Ladysmith betreft, is mislukt, en dat hij bij den terugtocht der Boeren den toestand niet meer meester was. De terugtocht onttaardde in een wilde vlucht, en hij kon die vlucht niet keeren. Zij werd hem te machtig; zij verwarde en verbijsterde hem, en slechts de sterke geest van Paul Kruger was in staat, om de paniek te bezweren.

Maar het ontbrak Slim-Piet daarom toch niet aan persoonlijke moed. In den geduchten slag van Modderspruit stond hij bij een Long-Tom; hij stond daar blootshoofds, in het midden van barstende granaten, verpletterde paarden en stervende menschen, terwijl de grijze haren om zijn slapen golfd.

Vrede-rechter J. H. Janson Jun. bracht hem door den kogelregen heen een mondeling rapport van Schalk Burger, dat de Engelschen in volle vlucht Ladysmith waren binnengejaagd.

„Ja,” antwoordde Joubert, „onze God heeft heden weer een wonder aan ons gedaan. Ook hier heeft Hij een groot getal vijanden in onze hand gegeven. Maar och, wat is die oorlog toch vreeselijk! Die arme dokter Hohls!) O,

---

) Dokter Hohls was bij de uitoefening van het werk der barmhartigheid gesneuveld.

wat verlies voor ons allen! Hij was zulk een braaf man, en zoo onmisbaar voor onze arme gewonden!"

Men ziet het: in het midden van den triumpf kwam de menschenvriend bij Joubert weer boven, die over de verschrikkingen van den oorlog klaagde, maar het was niet de stem van den veldheer, die over de gevallen lijken van vrienden en vijanden heen met stoute hand de laatste vruchten der overwinning greep!

„Kijk,” zeide de kommandant-generaal, „hier is ook alles afgelopen; alles vlucht. Deze dag is de onze — dank zij Gods goedertierenheid!”

„En wij gingen met hem mede,” schreef vrede-rechter Janson in zijn voortreffelijk verslag, „naar zijn wagen, en aten daar een stuk brood met vleesch, en dronken koffie.”

Slim-Piet was een politieke tegenstander van den staats-president. Paul Kruger zat met de hand aan de rem; hij was in verscheiden opzichten conservatief, en had Hollandsche neigingen, terwijl Joubert meer progressief was aangelegd, van Holland niets verwachtte, en een onuitroeibare hoop koesterde, dat men het met Engeland ten slotte nog wel op een accoord zou kunnen gooien.

Paul Kruger was zich helder bewust van het groote Engelsche gevaar, dat zijn volk bedreigde, maar Piet Joubert kweekte den zoeten waan, dat de geschillen met Engeland op vredelievende wijze konden worden opgelost.

Daarom was hij echter niet Engelsch-gezind, en hij is het ook nooit geweest, maar hij stond niet als een wachter op den toren, lettende op de teekenen der tijden en de verbleeking der grenzen.

In de laatste dagen van 1895 broeide er in Johannesburg een onweer; men maakte er zich gereed, om een grooten slag te slaan. De kommandant-generaal was in Durban, maar keerde den eersten Kerstdag naar Wakkerstroom terug. Denzelfden dag ontving hij uit Johannesburg een waarschuwing van het dreigende gevaar in den vorm van een ongeteekend schrijven. Hij gaf geen acht op die waarschuwing, en schoof het schrijven ter zijde, en eerst toen hij van andere zijde een nieuwe waarschuwing ontving, werd hij onrustig, en zond hij zijn schoonzoon naar Johannesburg, om den toestand te onderzoeken.

Zijn schoonzoon rapporteerde, geen onraad te hebben bespeurd; Joubert was gerustgesteld.

Het was toch een zonderlinge gerustheid, want het

Transvaalsche volk woonde in die dagen op een vulkaan, en een paar dagen later begon de vulkaan reeds te werken.

Jamesons rooftocht bracht het aan het licht, dat de tuighuizen van den staat, waarin wapenen en ammunitie werden bewaard, schromelijk waren verwaarloosd, en als de kommandant-generaal daarvoor niet verantwoordelijk was — wie was het dan wel?

Maar Joubert dachtte van den Engelschen kant weinig gevaar, en zijn argwaan, die in 1877—1881 zoo sterk was opgewekt tegen Engeland, was al lang weer ingedommeld.

En dat was niet slim van Slim-Piet, maar Slim-Piet was ook geen verziende Piet, want dan had hij moeten weten, dat het behoud der taal het sterkste bolwerk is eener natie.

Dat begreep Paul Kruger, maar Slim-Piet begreep het niet. Hij zag geen groot gevaar in de Engelsche taal. In 1891 maakte hij een reis naar Amerika, waar een vriend tot hem zeide: „Gij merkt, Oom Piet, dat het Hollandsch hier in Amerika heeft plaats moeten maken voor het Engelsch, en spoedig zullen jullie Afrikaanders ook allemaal Engelsch spreken.”

Oom Piet nam dat verlies van zijn taal al heel kalm op.

„O,” antwoordde hij, „dat trek ik mij niet aan, als het Engelsch onze taal vervangt, zoo wij maar onze vrijheid en onze rechten behouden!”

Dat zeide Slim-Piet, maar dat was niet slim van Slim-Piet.

Doch in zijn omgang met de Kaffers was en bleef hij Slim-Piet, en in zijn diplomatieke nota's aan den een of anderen Kafferkapitein wist hij met bewonderenswaardige gevatheid de rechte snaren te treffen.

Zoo schreef hij in 1882, onder den toen nog onverflauwden argwaan tegen Engeland, aan den Matabele-koning Lobengula het volgende:

„De Engelschen namen ons land, de Transvaal, of zooals zij dat noemden: zij annexeerden het. Wij dan spraken vier jaren vriendelijk met hen, en vraagden ons land terug. Maar neen: wanneer een Engelschman eens uw eigendom in zijn hand ziet, dan is hij net een aap, die zijn handen vol pompoenzaden heeft — als ge hem niet halfdood slaat, dan zal hij niet loslaten! — en daarom hielp al dat vriendelijk spreken gedurende vier jaren ons volstrekt niets. Toen begonnen de Engelschen ons te arresteeren, omdat wij ontevreden waren, en dat veroorzaakte schieten en

vechten, en toen zagen de Engelschen voor het eerst in, dat het beter zou zijn, om ons het land terug te geven. Nu zijn zij heengegaan, en ons land is vrij, en wij willen nu weer in vriendschap leven met Lobengula, zooals wij in vriendschap leefden met Moselekatse, en onze vriendschap moet zóó zijn, dat zoo lang er nog één Boer en één Matabele leeft, deze twee vrienden moeten blijven."

Bij dit schrijven had Slim-Piet een wollen deken en een doek gevoegd als geschenken voor Lobengula's gade, „die de moeder is der geheele Matabele-natie."

Elf jaar later, in 1893, hoorde Rhodes, dat het land, waarover Lobengula regeerde, het oude land van Ofir was, en Lobengula's lot was toen natuurlijk beslist. De Engelsche Maxims van Rhodes verstonden voortreffelijk de kunst, om een geheelen Kafferstam binnen vijftien minuten uit te roeien, en Lobengula, als een hert vervolgd door de onbarmhartige jagers, bezweek in Januari 1894 van ellende en uitputting.

Zoo heeft Engeland den dood van den zwarten Kaffer-
konink op zijn geweten, maar het heeft ook den dood van den blanken kommandant-generaal op zijn geweten.

Piet Joubert is niet gevallen als een held, maar als een martelaar, en hij is bezweken aan de gevolgen van vermoeienissen, die hij op het oorlogsveld had opgedaan.

Hij was een man van vrijheid en recht: een Christen en een vaderlander! Die het anders zeggen, spreken de waarheid niet, en zij, die durven beweren, dat hij door Engelsch goud was omgekocht, lasteren een man, die zich niet meer verdedigen kan.

Hij overleed in Pretoria op den Dinsdagavond van 27 Maart 1900 even vóór middernacht, en met de laatste uittrillingen zijner levenskracht riep hij klagend uit: „Mijn arm volk, mijn arm land — wat zal er van u worden!"

Het lijk werd per spoor vervoerd naar Volksrust, vanwaar de tocht verder ging naar het kleine kerkhof van de familie Joubert in het district Wakkerstroom.

Vlak vóór den oorlog had Joubert het kerkhof in orde laten maken, en het lag daar, omringd door een lagen muur van harden granietsteen in de schaduw van zijn geboomte als een beeld van stillen vrede.

En de rouwdragers hieven den klaagpsalm aan: „Gelijk het gras is ons kortstondig leven!" en met de omfloerste Vierkleur voorop bewoog zich de lijkstoet langzaam naar het graf.

Vlak achter de slippendragers volgden de waarnemende kommandant-generaal Louis Botha, assistent-generaal Erasmus, kommandant Bujs, krijgscmissaris Pretorius en twee veldkornetten Pretorius.

En de grijze weduwe van Piet Joubert — tante Sanna — was er ook bij tegenwoordig.

Hoe zou het ook anders kunnen!

Zij was Jouberts trouwe gezellinne geweest zijn leven door; zij had op zijn veldtochten tegen blanke wilden en zwarte wilden het ruwe veldleven aan zijn zijde verkozen boven de behagelijke rust van het dorpsleven; zij had aan zijn zijde gezeten bij de gehouden krijgsraden; zij was hem steeds gevolgd als zijn trouwe schaduw, en nu vergezeld zij hem op zijn laatsten gang . . . .

En deze laatste gang was toch nog de zwaarste!

De aloëstruiken wierpen stille schaduwen over het kerkhof; de vlinders fladderden boven de bloemen, en de bijen gonsden . . . .

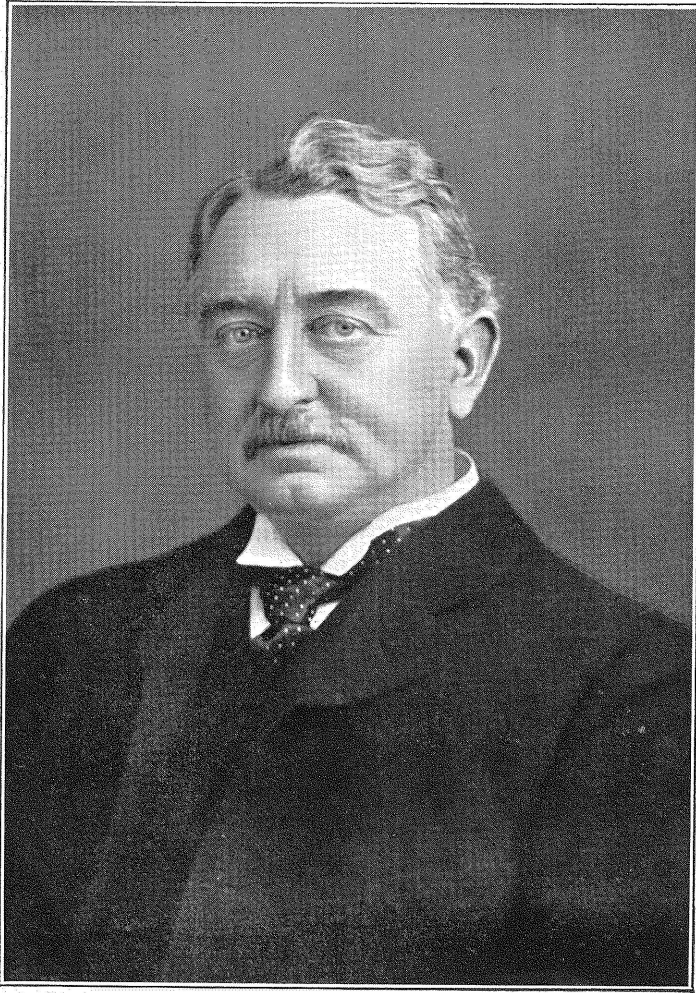
Het is zoo'n heerlijke nazomerdag, als de winter nog niet is gekomen. Maar men weet, dat de winter met zijn harde, koude winden op de komst is, en daarom geniet men dien zomerdag nog te meer. En hij is als een vriend, die op vertrekken staat, en uit de gulheid van zijn hart ons nog eens verkwikt op zijn liefste gaven, voordat hij afscheid neemt!

Over de natuur lag een waas van grooten, diepen vrede, en de vlinders fladderden boven het open graf, dat bestemd was voor den kommandant-generaal der Zuid-Afrikaansche Republiek.

Het was toch treffend: Joubert had altijd gemeend, dat de verschilpunten met Engeland wel in der minne konden worden bijgelegd, en tot twee keeren toe (Jamesons rooftocht niet mee gerekend) was hij nochtans geroepen geworden, om als opperbevelhebber der Transvaalsche burgermachten den vijand van zijn volk met de wapenen in de hand te keeren.

En in dezen worstelstrijd was hij bezweken!

En de baardragers namen de doorkist op, en de grijze weduwe legde haar oude verschrompelde hand aan een der handvatsels, en onder geweën en geklaag droeg zij haar echtvriend mede naar zijn laatste rustplaats!

Laatste rit van den goud-koning
door geheel Zuid-Afrika.

CECIL RHODES.

In 1871 stond een jonge man met een bleek gelaat aan de kust van Natal. Hij was achttien jaar, doch scheen er geen twintig te zullen halen — zoo bleek zag hij er uit.

Hij was trouwens ziek — zijn longen waren aangedaan.

Dat was een familiekwaal; een erfelijke belasting bij de kinderen van den predikant Francis Rhodes. Hij was de vierde zoon van dien dominé, en hij heette Cecil.

Cecil was naar Zuid-Afrika gegaan, om er genezing te zoeken voor zijn zwakke borst, en zoo stond hij dan hier — in een vreemde wereld — aan de kust van Natal.

De Afrikaansche lucht deed hem wonderlijk goed; van stonden aan begon hij te beteren. Er kwam weer kleur op zijn wangen: niet die gevaarlijke, afgeteekende blos,

die den teringlijder aanduidt, maar de gezonde, bruine tint van den sterken man.

Hij kwam de familie-kwaal te boven, en reisde weer terug naar zijn vaderland, naar Engeland, om zijn studiën voort te zetten aan de beroemde universiteit van Oxford, toen de longen opnieuw werden aangetast.

Onmiddellijk pakte hij weer den reiskoffer, want dat was zijn aard; hij was een man, snel beraden, snel besloten.

Hij was platzak, toen hij te Natal voor den tweeden keer aankwam, maar dat was niet erg, want zijn longen ademden de Afrikaansche lucht weer in, en hij herstelde.

Er zat toch iets buitengewoons in dezen jongen man; hij scheen over een ontembare wilskracht te beschikken; de bezwaren, die in het oog van anderen als bergen den weg versperden, waren in zijn oog onnoozele molshoopen, en hij sprong er lachend over heen.

Hij zocht werk in een katoenplantage, en kreeg er werk.

Maar katoen is maar katoen, dacht Rhodes, en toen hij hoorde, dat er diamanten waren gevonden bij Kimberley, trok hij naar Kimberley. Hij was nog altijd platzak, maar wat hinderde dat? In zijn brein stak een kapitaal; hij was jong, moedig, ondernemend, en hij had succes.

Hij kreeg een flink kapitaal bijeen, pakte opnieuw den reiskoffer, en voltooide zijn studiën aan de universiteit te Oxford.

Hier in Oxford begonnen de ideeën te rijpen, die een beslissenden invloed zouden uitoefenen op zijn later leven. Hij nam aan, dat God bestond, en nu speurde zijn geest na, wat God wilde. In de gangen der wereldgeschiedenis meende hij de sporen van dezen wil gevonden te hebben, en die sporen volgend, kwam hij tot de ontdekking, dat dit ras den machtigsten invloed op de menschheid uitoefende, dat het meeste bijdroeg tot bevordering van gerechtigheid, vrijheid en vrede.

Hij zag dus daarin Gods wil, en hij kwam tegelijkertijd tot de ontdekking, dat juist het Engelsch-sprekende ras het meeste had bijgedragen tot bevordering van gerechtigheid, vrijheid en vrede. Dit was dus het uitverkoren, voorbestemde ras, om over de andere rassen tot hun bestwil, in het belang van gerechtigheid, vrijheid en vrede te heerschen.

En zoo deze rassen niet overheerscht wilden worden, dan was het in het belang van gerechtigheid, vrijheid en vrede, dat zij onder het lood der Engelsche Maxim-kanonnen werden verpletterd.

Cecil Rhodes achtte het dan ook zijn dure roeping, om de kaart van Afrika zooveel mogelijk rood — dat wil zeggen Engelsch — te kleuren, en hij ontving ook de macht, om in die richting krachtig werkzaam te zijn.

Hij had zijn studiën te Oxford voltooid, en woonde thans weer te Kimberley.

Alles, wat hij ondernam, bleef hem gelukken; spelend stapelde hij millioenen op millioenen — hij werd de beroemde diamantenkoning van Kimberley!

Hij haakte naar geld, maar hij behoorde niet tot die alledaagsche, platvloersche naturen, die een hoop goud bij elkander zien te scharrelen, om er zich dan op dood te broeden. Neen, het geld was niet het hoofddoel van zijn leven, maar hij beschouwde dat geld slechts als de brug, als het instrument, om zijn idealen te verwezenlijken en zijn brandende eerezucht te bevredigen.

Het geld was in zijn oog het onmisbaar instrument.

Toen hij voor den eersten keer den grooten Engelschen generaal en Christenheld Gordon ontmoette, was een zijner eerste vragen: „Waarom hebt ge de kamer vol goud geweigerd, die de keizer van China u aanbood?”

Gordon had door de demping van een grooten Chineeschen opstand den keizer van het Hemelsche Rijk aan zich verplicht, en hij had inderdaad een millioenen-gift kunnen krijgen, zoo hij had gewild. Maar hij versmaadde dat geld, en het was voor Rhodes onbegrijpelijk, hoe een mensch, die niet volslagen waanzinnig is, zoo'n gift kon versmaden.

Gordon antwoordde niet dadelijk, maar stelde dan op Schottenmanier aan Rhodes de wedervraag: „Zoudt gij die kamer vol goud hebben aangenomen?”

„Zeker,” zeide Rhodes, „en nog drie vertrekken goud er bij, zoo ik ze had kunnen krijgen!”

Dat was nu geen dorst naar het goud om het goud, maar om zijn wijdstrekkende ideeën, die hij zonder dat goud meende niet te kunnen verwezenlijken.

En de ster van Rhodes klom! Zij schitterde aan den Afrikaanschen hemel; zij betooverde met haar glans het Afrikaansche volk.

Het was hem niet genoeg, dat hij de schitterende diamanten-koning was; hij zette zich neder in den voorzittersstoel van het Kaapsche ministerie, en niemand had er op tegen. Hij streefde de Kaapsche Afrikaanders; hij verbijsterde hen door zijn voorkomendheid, en hij stal

hun hart, zooals Absalom weleer het hart der kinderen Israëls stal.

„Het is onzin,” riep hij uit, „dat de Kaapkolonie van uit Londen, zes duizend mijlen ver, zou worden bestuurd. Het is ongehoord. Wij moeten een eigen bestuur hebben, doch een eigen bestuur is niet voldoende. Gij, Afrikaansche landbouwers, moet markten hebben voor uw producten, en bij de uitbreiding uwer bevolking nieuwe boerenhoeven voor uwe zonen. Welnu, wij zullen de grenzen der Kaapkolonie uitbreiden naar het noorden, en gij zult voortdurend markten vinden voor uwe producten, en grond voor uwe kinderen tot aan de rivier de Zambezie toe, die ver in het noorden stroomt.”

En de Afrikaanders, die van een vrije Afrikaansche natie droomden, zeiden Amen op het woord van den grooten diamanten-koning, en de schranderste der Kapenaren, Jan Hendrik Hofmeijer, schudde de hand van den voortreffelijken Rhodes, en Rhodes reed op de zegekar, die door den Afrikaander-bond werd getrokken.

Rhodes was een beminnelijk man, als hij het wilde zijn. Hij betooverde door zijn minzaamheid; hij sloeg zijn tegenstanders met een glimlach dood.

Maar hij moest het willen. Als de minzaamheid hem niet paste, dan kwam de harde, gemeene plooi, die in zijn gelaatstrekken sluimerde, boven, en dan kende hij geen erbarmen.

Lobengula, de Kaffer-koning der Matabelen, had daarvan een treurig lied kunnen zingen, indien Rhodes hem niet in den dood had gejaagd.

't Is waar: Lobengula had een inval gedaan in een gebied, dat stond onder het Engelsche gezag, en dat was een misdaad van Lobengula. Maar het was in het oog van Cecil Rhodes een grooter misdaad, dat Lobengula heerschte over een goudland, en Rhodes achtte het in het belang van gerechtigheid, vrijheid en vrede, dat dit goudland Engelsch werd.

Daarom moest die ongelukkige Lobengula er dan ook aan gelooven.

Het is zoo: bij de eerste sommatie, om terug te trekken naar hun land, waren de Matabele-Kaffers teruggekeerd naar hun land, maar zij konden toch niet zoo hard loopen als de paarden van Rhodes' roofridders, en hun achterhoede werd neergesabeld.

Toen zond Lobengula afgezanten, om vrede te maken,

maar Jameson, Rhodes' knecht, joeg hen bij vergissing allen over de kling, en er was niemand overgebleven, om het aan Lobengula mede te deelen.

En toen de Engelsche Maxims met de Matabelen hadden afgerekend, en Lobengula en zijn dapperste krijgers dood waren, toen nam Rhodes zijn land in bezit — in naam van gerechtigheid, vrijheid en vrede!

En hij noemde het land, om zijn naam te verceeuwigen, naar zichzelf — Rhodesia.

Maar zooals Rhodes Lobengula had bedrogen, zoo werd Rhodes door Rhodesia bedrogen, want het was geen land van goud, maar een land van woestijnen en wildernissen.

Daarom werd Rhodesia door het volk genoemd het land van bedrog, en Rhodes werd koning van het land van bedrog.

Doch Rhodes, al had hij zich vergist, ging voort om te zoeken naar het goudland, naar het land van Ofir, en hij werd in zijne ziel verzekerd, dat de Transvaal het oude land van Ofir was.

Zoo zond hij er dan een flinke rooversbende heen, en Jameson, zijn knecht, was het hoofd van die bende, doch de tocht mislukte.

In spijt echter van dezen tegenslag rees de ster van Rhodes, en zij klom tot haar schitterend zenith. De prins van Wales zag er geen been in, om den ontwerper van den rooftocht zijn eerbied te betuigen, en de Duitsche keizer — maar neen, bedekken wij dat met den mantel der barmhartigheid.....

Rhodes stelde in dezen tijd zijn geloofsbelijdenis op. Zij bestond uit negen woorden en luidde in hare satanische wijsheid: „Ieder mensch is te koop, doch de prijs verschilt.”

Rhodes is voor een groot deel verantwoordelijk voor den laatsten oorlog! Hij was de derde in het verbond van Chamberlain en Milner, maar hij was de voornaamste, de geweldigste, de eerste van deze drie misdadigers.

't Is waar: de haat van Chamberlain en Milner tegen den Hollandsch-Afrikaanschen stam deden niet onder voor dien van Cecil Rhodes, maar Chamberlain was een razende, Milner was een zot, en Rhodes stak, wat aanleg en be-gaafdheid betrof, een torenhoogte boven hen beiden uit.

Als genialiteit grootheid beteekent, dan was Rhodes de grootste zoon, dien Engeland had!

Hij was een genie! Zijn blik reikte ver, en zijn arm

reikte ver, en welk een ontembare, ongebreidelde energie schuilde er in zijn machtigen geest!

Hij was geen kruimelaar, en is het nooit geweest. Hij durfde in den zak te tasten, maar altijd moest de linkerhand weten, wat de rechterhand deed, en zijn barmhartigheid was steeds een berèkende barmhartigheid.

De heerlijk gelegen „Groote Schuur” bij Kaapstad, de woning van een vroegeren Hollandschen gouverneur, was zijn lievelingsverblijf. Daar smeedde hij zijn plannen, daar spon hij zijn ideeën uit. Daar kon hij zitten, met de kaart van Afrika vóór zich, uren lang, en hij zag in die uren de twee Boeren-republieken reeds rood gekleurd, en de telegraaflijn doorgetrokken van Kaapstad tot Kaïro, en een spoorlijn gebouwd, die de Tafelbaai met het Delta van den Nijl verbond, en bij dat vizioen begonnen zijn grijze oogen te flikkeren, en zijn borst zette zich uit, en in zijn hart kwam de kreet van den triumfeerenden hoogmoed boven: „Is dit niet het groote Babel, dat ik heb gebouwd?”

Maar Cecil Rhodes heeft zijn doel niet bereikt; hij is weggerukt van zijn wortel, voordat dit trotsche Babel was voltooid!

Zie, de meeste gebeden, die voor het bloedende, lijdende Afrika zijn opgezonden, wachten nog op hun verhooring, maar met betrekking tot Rhodes is één gebed verhoord. Want Gods uitverkorenen in Afrika hebben het immers uitgeschreeuwd van ziele-smart en zielepijn: „Doe ons recht, o God! en twist Gij onze twistzaak; bevrijd ons van het ongoedertieren volk; van den man des bedrogs en des onrechts!” en deze man des bedrogs en des onrechts is dood. . . . .

Op de middaghoogte zijns levens, nog geen vijftig jaren oud, in het midden van zijn reuzenarbeid, is hij gegrepen, en als de sterke eiken van Bazan werd hij neergebliksemd door de hand van den Heere der heirscharen. . . . .

Jameson en andere bekenden stonden rondom zijn sterfbed; zijn laatste verstaanbare woorden golden de versterking van het Engelsche ras.

Tot drie weken voor zijn dood had hij nog hard gewerkt, en de tijding van zijn sterven klonk als een donderslag door Europa.

In het Matoppo-gebergte, in Rhodesia, werd Rhodes begraven. Hij had dat zoo besteld, en daarmee slechts den raad eener Hoogere Macht uitgevoerd, want den gruwel

der verwoesting, die voor een groot deel voor *zijn* verantwoording kwam, moest hij als lijk nog eens voorbij trekken.

Zoo geschiedde het dan ook.

Hij maakte dien ontzettenden tocht nog eens van Kaapstad naar Kimberley, en van Kimberley naar het land van bedrog.

En hij kwam de uitgerookte puinhoopen voorbij van welvarende boerenhoeven, en bij die puinhoopen zaten de vrouwen te weenen, omdat zij weduwen waren, en de kinderen, omdat zij weezen waren.

En zij zagen de locomotief, het stalen paard, zooals zij dat noemen, in rouw gehuld, en achter de locomotief volgde de doodsbaar.

Zoo zagen die klagende weduwen en weezen nog eens, voor het laatst, de doodkist van den moordenaar van hun volk, en Cecil Rhodes had het zoo besteld....

Maar de locomotief rende voort, en zij kwam de plekken voorbij, waar de moordsalvo's van Engelsche vuurpeletons waren overstemd door den vrijheidskreet der stervende Afrikaanders; en de galg, waaraan de vrijheidlievende Afrikaander was opgeknoopt, scheen zich uit te rekken naar den hooge, om den moordenaar aan te klagen bij den Rechter van hemel en aarde, en de stomme bergen van Afrika staarden met ontzetting op die doodsbaar, die hen voorbij vloog als een huiveringwekkende droom.

En de wielen der locomotief ratelden sneller over de ijzeren richels, en als een wervelwind stormde de locomotief naar het noorden, en het lijk werd meegesleept en voortgesleept naar het graf..... naar de gerichtsplaats.....

De groote jager gevangen!

PIET CRONJÉ.

De zon ging in het westen onder in wolken van stof, en Nicolaas Smit, de groote generaal uit den vrijheidsoorlog van 1880/81, werd op den stillen doodenakker bijgezet.

De voormannen der Boeren schaarden zich om het diepe, wijde graf; de held van den Ingogo daalde langzaam neder in zijn laatste rustplaats, en ieder dacht: „Op wien zal de veldheersmantel nedervallen?”

Toen de grauwe morgen van den 2^{den} Januari 1896 daagde, wist men het.

Het was Piet Cronjé; het was de man van Doornkop, want bij Doornkop, bij Krugersdorp redde hij de Republiek.

't Is opvallend: de Boeren spreken van Slim-Piet, waarmee Piet Joubert, van Oom Christiaan, waarmee Christiaan Smit, broeder van den overleden generaal Nicolaas Smit, zelfs van Oom Paul, waarmee Paul Kruger wordt bedoeld, maar met den naam van Cronjé gaan zij anders te werk.

Dat is altijd — onveranderlijk — kommandant Cronjé.

Op Maandag 30 December 1895 des namiddags te vijf ure reed een renbode op last der Transvaalsche regeering de breede rijaan op van een boerenhoeve in het district Potchefstroom.

Het was een steenen gebouw van één verdieping, met de gewone stoep in het front. Er was niets bijzonders te zien aan de woning; er waren een half dozijn vertrekken, waarvan de gezamenlijke meubels op een verkooping nauwlijks een bankbiljet van duizend gulden zouden hebben opgebracht.

Vóór het raam zat een kort maar stevig gebouwd man van ruim middelbaren leeftijd, met zwaren baard; hij richtte zijn scherpe, grijze oogen op den renbode, die een expresse boodschap van de regeering bracht.

De bode bracht verrassend, ernstig nieuws. Jameson had met Maxims en manschappen de grenzen van den staat overschreden, en Cronjé ontving den last, om geweld met geweld te keeren.

Er was heel wat te beredderen; van slapen was dien nacht geen sprake, en reeds den volgenden morgen te vijf uur trok hij met zijn zonen uit, om bij het kriecken van den eersten dag van het nieuwe jaar, na twintig uur in het zadel te hebben gezeten, aan de spits van 250 Boeren Krugersdorp te bereiken.

Hij rekte even de stram geworden spieren, en terwijl de Engelsche Maxims begonnen te ratelen, begon Cronjé de langzame, geduldige jacht op den Rooinek.

Want Cronjé was een groot en geweldig jager. Hij dreef den vijand bijeen als de jager een troep blesbokken, en geen gedresseerd Europeesch generaal zou in staat zijn geweest, om het met zoo'n taai, onverwinbaar geduld te doen.

Hij joeg de roofridders in de vallei van Doornkop, en hij hield ze daar, den ganschen volgenden nacht.

Maar één onnoozele Maximkogel had het meesterstuk van generaal Cronjé toch nog bijna omvergeschoten, want deze kogel had één van zijn zonen getroffen, en door een onverklaarbaar voorgevoel aangegrepen, was de vader tot zijn gewonden zoon gesneld.